

Eesti Teadusagentuur
Estonian Research Council

**Sihtasutuse Eesti Teadusagentuur
hindamisnõukogu tegevuse aruanne**

Aruanne hõlmab Eesti Teadusagentuuri hindamisnõukogu tegevust perioodil 1.04.2018-31.05.2019

Eesti Teadusagentuuri hindamisnõukogu kinnitas aruande 31. mail 2019 (protokoll nr 92)

Sissejuhatus

Ülevaade kirjeldab hindamisnõukogu kolmanda koosseisu tegevust ühe aasta ja ühe kuu jooksul, 2018. aasta aprillist kuni 2019. a maini. See on ETAg hindamisnõukogu kolmas selline aruanne. [Esimene aruanne](#) koostati ETAg hindamisnõukogu esimese koosseisu tegevusperioodi kohta aastatel 2012-2014, [teine aruanne](#) vastavalt teise koosseisu poolt tegevusperioodi kohta 2015-2017.

Hindamisnõukogu kolmanda koosseisu tegevusperioodi eripäraks oli, et see kestis seoses ümberkorraldustega ETAg hindamisnõukogu moodustamist puudutavates riiklikes regulatsioonides (teadus- ja arendustegevuse korralduse seadus, haridus- ja teadusministri määrus „Eesti Teadusagentuuri hindamisnõukogu moodustamise kord ja töökord“) erandkorras üks aasta ja üks kuu, mitte kolm aastat.

Perioodil aprill 2018 kuni mai 2019 võib Eesti teadusmaastikul olulisemaks sündmuseks pidada nn [teadusleppe sõlmimist 2018. a lõpus](#). Selle eeldatavad mõjud jäävad siiski väljapoole hindamisnõukogu kolmanda koosseisu tegevusperioodi. Hindamisnõukogu kolmanda koosseisu ajal hakati uurimistoetuste taotlusi ja aruandeid menetlema kuue teadusvaldkonna lõikes (Frascati käsiraamatu järgi) varasema nelja asemel, sellega seoses moodustas hindamisnõukogu ka kuus valdkondlikku ekspertkomisjoni. Seoses 2019. a esmakordselt toimunud arendusgrantide taotlusvooriga moodustas hindamisnõukogu ka täiendava ekspertkomisjoni arendusgranditaotluste hindamiseks.

Hindamisnõukogu ülesanded, koosseis ja töökorraldus

Hindamisnõukogu ülesanded ja koosseis

Tulenevalt [haridus- ja teadusministri 27.12.2011. a määrusest nr 74 „Eesti Teadusagentuuri hindamisnõukogu moodustamise kord ja töökord“](#) on hindamisnõukogu põhiülesanne IUT ja PUT taotluste järjepidev, asjatundlik ja sõltumatu hindamine. Nende hinnangute alusel langetab ETAg PUT rahastamisotsused ning teeb haridus- ja teadusministrile ettepanekud IUT rahastamiseks. Hindamisnõukogu osaleb vastavalt vajadusele ka teiste ETAgile seadusega pandud ülesannete täitmisel (vt täpsemalt allpool).

Vastavalt nimetatud määrusele kinnitab hindamisnõukogu koosseisu ETAg nõukogu kooskõlastatult haridus- ja teadusministriga kuni kolmeks aastaks.

Hindamisnõukogu koosneb oma eriala tunnustatud teadlastest, kelle senine tegevus Eesti teaduse edendamisel on olnud vastavuses akadeemilise ja teaduseetikaga ning suunatud Eesti teaduse kui terviku kvaliteedi parandamisele. Hindamisnõukogu liige ei esinda tema kandidatuuri üles seadnud asutust, tema töö eesmärk on Eesti teaduse kui terviku huvide esindamine. Hindamisnõukogu võib olla kuni 15-liikmeline, selle esimeheks on ametikoha järgi ETAg juhatuse esimees ja tema volitused on seotud tema ametiajaga. Esimees juhatab koosolekuid, kuid ei võta osa otsuste hääletamisest. Hindamisnõukogu töö korraldusliku toe tagab ETAg uurimistoetuste osakond.

ETAg hindamisnõukogu esimene koosseis tegutses perioodil 1.03.2012-28.02.2015, teine perioodil 1.03.2015-28.02.2018 ning kolmas koosseis perioodil 1.04.2018-31.05.2019, mis on ka selle aruande aluseks olev aruandlusperiood.

ETAg hindamisnõukogu kolmandasse koosseisu kuulusid

Andres Koppel, hindamisnõukogu esimees (alates 30.08.2012)

Allen Kaasik, Tartu Ülikooli professor (liikmelisus peatatud perioodil 1.04.2018-31.01.2019)

Anne Kahru, Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituudi juhtivateadur

Ellu Saar, Tallinna Ülikooli professor

Ivo Leito, Tartu Ülikooli professor

Jaan Eha, Tartu Ülikooli professor (liikmelisus peatatud perioodil 1.04.2018-31.01.2019)

Jaan Raik, Tallinna Tehnikaülikooli professor

Jakob Kübarsepp, Tallinna Tehnikaülikooli professor

Jarek Kurnitski, Tallinna Tehnikaülikooli professor

Marek Tamm, Tallinna Ülikooli professor

Marika Mänd, Eesti Maaülikooli professor

Richard Villem, Tartu Ülikooli professor

Tiit Tammaru, Tartu Ülikooli professor (liikmelisus peatatud perioodil 1.04.2018-31.01.2019)

Toomas Rõõm, Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituudi juhtivateadur

Ülo Mander, Tartu Ülikooli professor (liikmelisus peatatud perioodil 1.04.2018-31.01.2019)

Eha Nurk, Tervise Arengu Instituudi vanemteadur (asendusliige perioodil 1.10.2018-30.01.2019)

Mihkel Zilmer, Tartu Ülikooli professor (asendusliige perioodil 1.10.2018-30.01.2019)

13-kuulise tegevuse jooksul oli nelja hindamisnõukogu liikme (A. Kaasik, J. Eha, T. Tammaru, Ü. Mander) tegevus peatatud 9 kuud seoses nende osalemisega 2018. a PUT taotlusvoorus. Samal ajal tegutses hindamisnõukogu liikmena kaks asendusliiget (E. Nurk ja M. Zilmer).

Hindamisnõukogu töökorraldus

Hindamisnõukogu töövorm on koosolek. Koosolekud protokollitakse ja protokoll kinnitatakse järgmisel koosolekul. Kiireloomulisi otsuseid nõudvate küsimuste korral on hindamisnõukogu korraldanud ka e-koosolekuid, kus hääletamine toimub e-posti teel.

Hindamisnõukogu kolmanda koosseisu esimene koosolek toimus erandlikult e-hääletuskoosolekuna 11.-15.04.2018 seoses vajadusega kiiresti moodustada ekspertkomisjonid uurimistoetuste taotluste hindamiseks, kuivõrd hindamisnõukogu koosseisu kooskõlastamine haridus- ja teadusministri poolt oli teadmata põhjustel viibinud üle kuu aja. Oma töö täpsemaks korraldamiseks, sh koosolekute ettevalmistamise ja pidamise kirjeldamiseks võttis hindamisnõukogu teisel koosolekul 25.04.2018. vastu [„Sihtasutuse Eesti Teadusagentuur hindamisnõukogu kodukorra“](#). Hindamisnõukogu pidas 11 kuu jooksul (aprill 2018 - mai 2019) kokku 18 koosolekut (2018 – 11 (sh 4 e-hääletuskoosolekut) ; 2019 – 7 (sh 2 e-hääletuskoosolekut).

Hindamisnõukogu töö üks olulisemaid põhimõtteid on lisaks teaduslikule asjatundlikkusele ka otsustusprotsesside läbipaistvus ja otsuste erapooletus. Seepärast on kodukorras eraldi sätestatud, et hindamisnõukogu liige, kellel on puutumus finantseerimistaotlusega, mille osas hindamisnõukogu peab otsuse vastu võtma, teavitab sellest esimesel võimalusel koosoleku juhatajat (§ 6 (4)). Samuti on kodukorras sätestatud, et kui hindamisnõukogu liikme puutumus finantseerimistaotlusega, mille osas hindamisnõukogu peab otsuse vastu võtma, võib viia huvide konfliktini või ilmnevad muud asjaolud, mille tõttu hindamisnõukogu liikme kohustuste täitmine on võimatu, hindamisnõukogu liige hääletamisel ei osale (§ 6 (5)).

Hindamisnõukogu tööd toetasid valdkondlikud [ekspertkomisjonid](#): uurimistoetuste (jätku)taotluste hindamiseks moodustati esimest korda senise nelja valdkondlikku ekspertkomisjoni asemel (ETISE teadus- ja arendusvaldkondade klassifikaatori järgi) kuus ekspertkomisjoni OECD Frascati käsiraamatu järgi (loodusteadused, tehnika ja tehnoloogia, arsti- ja terviseteadused, põllumajandusteadused ja veterinaaria, sotsiaalteadused, humanitaarteadused ja kunstid), millesse kuuluvad lisaks hindamisnõukogu liikmetele tunnustatud erialaekspertid. Lisaks neile komisjonidele tegutses IUT tuumiktaristu (jätku)taotluste hindamise ekspertkomisjon.

Hindamisnõukogu kolmanda koosseisu valdkondlike ekspertkomisjonide koosseis

1. Loodusteaduste ekspertkomisjon:

Anne Kahru	ekspertkomisjoni juht, hindamisnõukogu liige, Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituudi juhtivteadur;
Arvo Mere	Tallinna Tehnikaülikooli dotsent;
Asko Lõhmus	Tartu Ülikooli juhtivteadur;
Els Heinsalu	Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituudi vanemteadur;
Ivo Leito	hindamisnõukogu liige, Tartu Ülikooli professor;
Jaan Liira	Tartu Ülikooli vanemteadur;
Jaan Raik	hindamisnõukogu liige, Tallinna Tehnikaülikooli professor;
Jaanus Remme	Tartu Ülikooli professor;
Jüri Vain	Tallinna Tehnikaülikooli professor;
Kalle Olli	Eesti Maaülikooli professor;
Kalev Sepp	Eesti Maaülikooli professor;
Leho Ainsaar	Tartu Ülikooli vanemteadur;
Lili Azin Milani	Tartu Ülikooli vanemteadur;
Maia Kivisaar	Tartu Ülikooli professor;
Maris Laan	Tartu Ülikooli professor;
Mart Ustav	Tartu Ülikooli professor;
Peeter Laud	Cybernetica AS teadusdirektor;
Raivo Jaaniso	Tartu Ülikooli vanemteadur;
Raivo Stern	Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituudi juhtivteadur;
Raivo Vilu	AS Toidu- ja Fermentatsioonitehnoloogia Arenduskeskuse teadusdirektor, Tallinna Tehnikaülikooli professor;

Rein Vaikmäe	Tallinna Tehnikaülikooli emeriitprofessor, Laval'i Ülikooli abiprofessor;
Richard Villems	hindamisnõukogu liige, Tartu Ülikooli professor;
Tiiu Kull	Eesti Maaülikooli professor;
Toomas Rõõm	hindamisnõukogu liige, Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituudi juhtivateadur;
Tõnis Timmusk	Tallinna Tehnikaülikooli professor;
Uno Mäeorg	Tartu Ülikooli vanemteadur;
Urmas Lips	Tallinna Tehnikaülikooli professor;
Urmas Saarma	Tartu Ülikooli juhtivateadur;
Ülo Mander	Tartu Ülikooli professor (liikmelisus peatatud perioodil 1.05.2018-31.01.2019).

2. Tehnika ja tehnoloogia ekspertkomisjon:

Jarek Kurnitski	ekspertkomisjoni juht, hindamisnõukogu liige, Tallinna Tehnikaülikooli professor;
Ago Rinke	Tartu Ülikooli professor;
Dmitri Vinnikov	Tallinna Tehnikaülikooli juhtivateadur;
Jakob Kübarsepp	hindamisnõukogu liige, Tallinna Tehnikaülikooli professor;
Malle Krunk	Tallinna Tehnikaülikooli professor;
Priit Kulu	Tallinna Tehnikaülikooli emeriitprofessor, vanemteadur;
Toomas Rang	Tallinna Tehnikaülikooli professor.

3. Arsti- ja terviseuuringute ekspertkomisjon:

Jaan Eha	ekspertkomisjoni juht, hindamisnõukogu liige, Tartu Ülikooli professor (liikmelisus peatatud perioodil 1.05.2018-31.01.2019);
Anti Kalda	Tartu Ülikooli professor, vanemteadur;
Allen Kaasik	Tartu Ülikooli professor (liikmelisus peatatud perioodil 1.05.2018-31.01.2019);
Kai Kisand	Tartu Ülikooli vanemteadur;
Maris Laan	Tartu Ülikooli professor;
Pille Taba	Tartu Ülikooli professor;
Tõnis Timmusk	Tallinna Tehnikaülikooli professor;
Vallo Tillmann	Tartu Ülikooli professor;
Vallo Volke	Tartu Ülikooli professor;
Mihkel Zilmer	Tartu Ülikooli professor.

4. Põllumajandusteaduste ja veterinaaria ekspertkomisjon:

Marika Mänd	ekspertkomisjoni juht, hindamisnõukogu liige, Eesti Maaülikooli professor;
Andres Mäe	Eesti Taimekasvatuse Instituudi vanemteadur;
Irina Blinova	Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituudi vanemteadur;
Kai Kisand	Tartu Ülikooli vanemteadur;
Meelis Pärtel	Tartu Ülikooli professor.

5. Sotsiaalteaduste ekspertkomisjon:

Ellu Saar	ekspertkomisjoni juht, hindamisnõukogu liige, Tallinna Ülikooli professor, juhtivteadur;
Allan Puur	Tallinna Ülikooli professor;
Allan Sikk	University College London, vanemlektor;
Jaan Masso	Tartu Ülikooli vanemteadur;
Marek Tamm	hindamisnõukogu liige, Tallinna Ülikooli professor;
Toivo Aavik	Tartu Ülikooli professor;
Tiit Tammaru	Tartu Ülikooli vanemteadur (liikmelisus peatatud perioodil 1.05.2018-31.01.2019);
Veronika Kalmus	Tartu Ülikooli professor.

6. Humanitaarteaduste ekspertkomisjon:

Marek Tamm	ekspertkomisjoni juht, hindamisnõukogu liige, Tallinna Ülikooli professor;
Andres Kurg	Eesti Kunstiakadeemia professor;
Daniele Monticelli	Tallinna Ülikooli professor;
Ellu Saar	hindamisnõukogu liige, Tallinna Ülikooli professor, juhtivteadur;
Eva Piirimäe	Tartu Ülikooli dotsent;
Indrek Ibrus	Tallinna Ülikooli professor;
Martin Ehala	Tartu Ülikooli professor;
Kristin Kuutma	Tartu Ülikooli professor.

7. Tuumiktaristu ekspertkomisjon:

Jarek Kurnitski	ekspertkomisjoni juht, hindamisnõukogu liige, Tallinna Tehnikaülikooli professor;
Irja Lutsar	Tartu Ülikooli professor;
Rainer Kattel	Tallinna Tehnikaülikooli professor;
Hannes Kollist	Tartu Ülikooli vanemteadur;
Karl Pajusalu	Tartu Ülikooli professor.

Hindamisnõukogu tegevuse ülevaade

Uurimistoetuse taotluste ja aruannete hindamine

Aruandeperioodil moodustas suurema osa hindamisnõukogu tööülesannetest uurimis- ja mobiilsustoetuste (jätku)taotluste ja aruannete hindamine.

Alates 2015. aastast uute **institutsionaalse uurimistoetuse** (IUT) teemade taotlusvoore ei korraldatud. Seega menetles hindamisnõukogu 2018-2019 vaid 2013-2015 välja antud IUT teemade jätkutaotlusi ning 2012-2016 välja antud tuumiktaristutoetuste jätkutaotlusi (vt lisa).

Aastatel 2018 ja 2019 toimus kummalgi aastal üks taotlusvoor **personaalse uurimistoetuse** (PUT) järeldoktori, stardi- ja rühmagrantidele ning 2019. a esimest korda ka **arendusgrantidele** (EAG). Hindamisnõukogu hindas 2018. a taotlusvoorus esitatud uurimistoetuse taotlusi ning varasemates voorudes esitatud PUT projektide jätkutaotlusi ning esitas ETAg juhatusele ettepanekud taotluste

rahastamiseks (vt lisa). 2019. a taotlusvoorus esitatud taotluste hindamine on järgmise hindamisnõukogu pädevuses.

Hindamisnõukogu arutas ja kiitis heaks 29 aastatel 2016-2018 lõppenud PUT projekti lõpparuannet. Uurimistoetuste aruandlusega seonduvalt lihtsustas hindamisnõukogu aruannete hindamist, ent panustas samas märgatavalt sellesse, et aruannetes viidataks korrektselt ETAg rahastusele ning et aruanded oleks koostatud nii, et need aitaks suurendada ühiskonna teadlikkust avaliku rahastusega rahastatud teadusprojektidest ja tulemustest.

Alates 2016. a algusest on käigus olnud valdkondlikku teadus- ja arendustegevust edendav [programm RITA](#) ning teaduse rahvusvahelistumist, mobiilsust ja järelkasvu toetav [programm Mobilitas Pluss](#). Hindamisnõukogu on sellest ajast osalenud RITA programmi strateegiliste TA-uuringute pakkumuste hindamises ning Mobilitas Pluss programmi järel doktorite ja tagasipöörduvate teadlaste taotlusvoorude ettevalmistamises ning taotluste hindamises. RITA programmi raames on uuringute tellimine toimunud ETAg ja valdkondlike ministriumide koostöös.

Rahvusvahelise teaduskoostöö edendamine

Aruandlusperioodil otsustas hindamisnõukogu Euroopa Liidu teaduskoostöö partnerlustes ja ERA-NET projektikonkurssidel osalemise ning andis kahepoolsete lepingutega – ETAg ja Taiwani Teadusnõukogu koostööleping ja Jaapani Teaduse Edendamise Ühingu (Japanese Society for Promotion of Science (JSPS)) järel doktorite stipendiumid – seotud mobiilsustoetuste konkurssidel hinnanguid ja ekspertarvamusi. Hindamisnõukogu liikmed olid kaasatud JSPS järel doktori nominendi valimisse ning Taiwani mobiilsustoetuse saaja valimisse.

ETAg osalemine ERA-NET konkurssidel on toodud lisas (Tabel 2).

Bilateraalsete koostööprogrammide raames hinnati kokku 6 taotlust 2 taotlusvooru/konkursi raames (JSPS: 1 voor/ 1 taotlus; Taiwani mobiilsustoetus 1 voor/ 5 taotlust).

Muud ülesanded

Lisaks uurimistoetuste taotluste hindamisele panustas hindamisnõukogu aruandlusperioodil aktiivselt uurimistoetuste taotlusvoorude regulatsioonide ja juhendmaterjalide ettevalmistamisse ning uurimistoetuste menetlemise protsessi lihtsustamisse ja kvaliteedi tõstmisse.

Erinevalt varasematest aastatest ei saatnud hindamisnõukogu 2019. a TA-asutustele märgukirja. Seoses oluliste ümberkorraldustega hindamisnõukogu moodustamise alustes vajab märgukirja eesmärk ja sisu põhjalikumat arutelu ETAg huvipooltega.

Hindamisnõukogu üldised järelused ja ettepanekud

Aruandlusperioodi hektilist tausta iseloomustab tavatu olukord, kus hindamisnõukogu töös tekkis ühekuune katkestus ning hindamisnõukogu moodustati lühikeseks, üheaastaseks perioodiks. Enne uuel

ja loodetavasti stabiilsel alusel töötava koosseisu tekkimist peab ka järgnev koosseis piirduma üheaastase tööperioodiga.

Aruandlusperioodil jätkati uute uurimistoetuste ja baasfinantseerimise kontseptsiooni kohaselt 2017. a alustatud uurimistoetuste rakendamist ja edasiarendamist. Sellest märkimisväärseimaks oli uue granditüübi – arendusgrandi – regulatsioonide väljatöötamine ning esimese konkursi korraldamine.

Hindamisnõukogu peab väga oluliseks kontseptsiooni tuumaks oleva kooskõlalise teaduse rahastamise süsteemi edasiarendamist nii haridus- ja teadusministeeriumi kui teadusasutuste poolt.

Eelmine hindamisnõukogu tõi aasta tagasi samalaadses aruandes esile uue kontseptsiooni eduka rakendamise kaks suurt riski: 1) teadus- ja arendustegevuse rahastamine jääb ebapiisavaks ning 2) baasfinantseerimise ümberkujundamine teadusasutuste teadustöö tegevustoetuseks takerdub või võtab liiga kaua aega.

Ehkki aasta jooksul on lootust andvaid märke mõlema riskikoha võimalikeks leevendusteks (nn Eesti teadusleppe sõlmimine ning ülikoolide aktiivne tegevus teadlaste karjäärisüsteemide väljatöötamisel), on need ohutegurid jätkuvalt suured ning pingestatud olukord ETAgil rahastamisel toimivale uurimistoetuste süsteemile ei ole kahanenud.

LISA 1

Tabel 1. Uurimis- ja mobiilsustoetuste menetlemise koondarvud aastatel 2018-2019

		2018				2019			
		uute taotluste arv	uute grantide arv	Jätkutaotluste arv	Lõpparuannete arv	uute taotluste arv	uute grantide arv	Jätkutaotluste arv	Lõpparuannete arv
IUT	Uurimisteemad			109				34	31
	Tuumiktaristu			8	0			8	
PUT	PUT (vana)				29				
	PUT (uus)	366	76						
	EAG								
	PRG								
Mobilitas	järeldoktor	106	20		0	83	-*		6
Pluss	tagasipöördujad	30	14		10	23	12		7
RITA	strateegililne TA	11	7		0	3	1		0

* Rahastusotsused teeb järgmine hindamisnõukogu koosseis

Lühendid: IUT – institutsionaalne uurimistoetus; PUT – personaalne uurimistoetus; PUTJD – personaalse uurimistoetuse järeldoktorigrant; PSG- personaalse uurimistoetuse stardigrant; PRG- personaalse uurimistoetuse rühmagrant; Mobilitas Pluss – Euroopa Liidu tõukevahendite toel rahastatud mobiilsustoetuste programm; RITA – Euroopa Liidu tõukevahendite toel rahastatud tegevuse „Strateegilise TA toetamine“ raames tehtavad rakendusuuringud;

Tabel 2. Rahvusvahelise teaduskoostöö edendamine

Maht tähistab summat, mille ulatuses annab ETAg garantii konkurssidel osalemise edukuse korral Eesti osalejaid toetada. Üldjuhul on toetuse periood kolm aastat. Esitatud summad tähistavad ETAg poolset toetust märgitud konkursil kogu projektide perioodi kohta.

2018	ERA-NET Cofund „ICT-enabled agri-food systems“	100 000 €
	ERA-CVD “Transnational Cardiovascular Research Projects driven by Early Career Scientists”	100 000 €
	ERA-NET: „Sources, distribution & impact of micro-plastics in the marine environment“	100 000 €
	Kokku:	300 000 €